

Avrupa Konseyi Asamblesinin Değerli Delegatesi,

Hepinizin bildiği gibi, bugün Türkiye'de 1982 yılı sonunda demokratik olmayan biçimde yapılan bir halk oylamasıyla halka kabul ettirilmiş bir diktatörlük anayasası yürürlükte bulunuyor. Sözde halk oylamasının hangi koşullar altında yapıldığını, oylamaya sunulan anayasa aleyhine propaganda yapmanın yasaklandığını ve eğer anayasa kabul edilmezse askeri idarenin belirsiz bir süre devam edeceği tehdidinin yaygın olarak kullanıldığını hatırlatmayı gereksiz buluyoruz.

Bu anayasa, eskiden Milli Güvenlik Konseyi Başkanı sıfatını taşıyan Orgeneral Evren'e kabul edilmesiyle birlikte "Cumhurbaşkanı" sıfatını vermiştir. Gene bu anayasa, Evren'e sağladığı diktatörlük yetkilerinin yanısıra Milli Güvenlik Konseyi adlı ve beş generalden oluşan cunta konseyini "Cumhurbaşkanlığı Konseyi" adıyla sözde yasallaştırmıştır.

Daha sonra 1983 yılı sonunda yapılan genel seçimlere ise sadece cuntaya boyun eğmiş veya onun tarafından kurdurulmuş partiler katılabilmiş, cunta tarafından kapatılan Adalet Partisi'nin ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin sürdürücüsü olan DYP ve SODEP'in seçimlere girmesine izin verilmemiştir. Asamblesinin değerli üyeleri, eski başbakan Süleyman Demirel taraftarlarının kurduğu Büyük Türkiye Partisi'nin kapatıldığını, gene eski devlet başkanlarından ve başbakan İsmet İnönü'nün oğlu Profesör Erdal İnönü başkanlığındaki Sosyal Demokrasi Partisi'nin de seçimlere sokulmadığını hatırlayacaklardır.

İşte Türkiye'nin bugün yaşadığı siyasal rejim böyle oluşturulmuştur ve ne "anayasanın" kabul edildiği 1982 referandumu ne de 1983 seçimleri nitelik olarak hiçbir şey değiştirmemiştir.

Başbakan Özal, kendisine verilen ekonomik işlerden sorumlu memur statüsünü benimsemiş olarak koltuğuna oturmuştur. Hükümet ne sıkıyönetimin hangi illerde sürüp, hangi illerde kalkacağına, ne dış politikaya, ne milli eğitime, ne hapishaneleri dolduran yüzbinleri ilgilendiren bir "affa", ne milli savunma bütçesine, ne de vali atamalarına karışabilmektedir. Bundan da rahatsız değildir. Tüm bu alanlar, kendini "Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanlığı Konseyi" gibi yasal görünümlü kılıflarla kamufle etmiş olan cuntanın ilgi alanı içindedir. Bunun çeşitli kanıtları hem Türkiye'nin günlük yaşantısında kendini göstermektedir, hem de basında yer almaktadır. Başbakan Özal gazetecilerin kendisine sor-

duđu bazı sorulara verdiği cevaplarda bunu ima etmektedir. Değerli delegeler,

Ülkemizde fikir ve ifade özgürlüğünün zerresinin bile bulunmadığını, artık tüm dünya bilmektedir. Bunun son kanıtını dünyaca ünlü Amerikan edebiyatçısı Arthur Miller ile İngiliz tiyatro yazarı Harold Pinter'in İstanbul'da düzenlediği basın toplantısına yayın yasağı konması teşkil etmektedir. BBC tarafından ve yabancı basın organlarınınca tüm dünyaya duyurulan bu basın toplantısını Türkiye'de yaşıyan insanlar bilmemektedirler. Arthur Miller ve Harold Pinter 22 Mart 1985 tarihinde yaptıkları basın toplantısında, Ankara ve İstanbul'da yaptıkları temaslar sonucunda "İnsan haklarının Türkiye'de ciddi bir şekilde çığnendiğine inandıklarını" belirttiler. Arthur Miller, "Türkiye basınında bazı konuları tartışmanın hemen hemen imkansız olduğunu gördük, Batı Avrupa ülkelerinde ya da ABD'de böyle bir duruma rastlanılmaz" dedi.

Aynı zamanda Uluslararası Af Örgütü'nün de üyeleri olan Miller ve Pinter, "Türkiye'de insanların fikirleri nedeniyle cezalandırıldığını, hapse atıldığını, hatta işkence gördüğünü" söylediler. 1256 aydının Cumhurbaşkanlığına demokratik hak ve özgürlükleri savunan bir dilekçe verdikleri için yargılanması karşısında "dehşete düştüklerini" belirten yazarlar, 12 Eylül öncesinin siyaset adamlarıyla ilgili bir soru karşısında ise "Dünyanın hiçbir yerinde on yıl süreyle siyaset yapmama cezasına çarptırılmış başka insan tanımadık" cevabını verdiler.

Avrupa Konseyi Asamblesinin değerli delegeleri,

Türkiye konusunu gündeminize yeniden alacağınız şu sıralarda aşağıda sıralayacağımız somut olguları ve Türkiye'de Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'nin Türkiye üzerine aldığı kararlar doğrultusunda hiçbir olumlu gelişmenin olmadığını dikkatle gözönüne alacağınıza ve Avrupa Konseyi'nin Türkiye'de varolan duruma karşı tepkisini dile getiren tedbirleri almaktan kaçınmayacağına inanmak istiyor, derin saygılarımızı iletiyoruz.

SIKIYÖNETİM FİİLEN SÜRMEKTEDİR

Avrupa Konseyi Danışma Meclisi kararında şöyle deniyordu:

"17.A.i. Sivil yargı organlarına tüm yetkiyi devrederek sıkıyönetimin adım adım bütün ülkede kaldırılması ve kişiyi ailesi ve avukatlarıyla görüştürmeden 45 gün poliste gözaltında tutmak yetkisinin kaldırılması;"

Hükümetin bazı illerde sıkıyönetimi kaldırdığını ilan etmesi tamamen göstermelik bir uygulamadır. Sıkıyönetimin kaldırıldığı illerde olağanüstü hal ilan edilmekte ve tüm yetkiler bizzat askeri yönetim tarafından atanmış valilere devredilmektedir. Olağanüstü hal durumunun uygulandığı illerdeki valiler de sıkıyönetim komutanlarının sahip olduğu tüm yetkilerle donatılmaktadırlar. Kısacası, Türkiye'de sıkıyönetim fiilen sürmektedir.

ASKERİ YÖNETİM "AF"FA KARŞIDIR

Danışma Meclisi'nin sözkonusu kararında şöyle deniyordu:

"17.A.iii. Düşünce suçundan mahkum olmuş ya da yargılanmakta olanların affı;"

Mevcut parlamentonun ve Özal hükümetinin askeri yönetimin seçime girmesine izin verdiği partilerden oluştuğu ve tüm yetkilerin Milli Güvenlik Kurulu adlı cuntanın elinde olduğu, siz sayın delegelerin de malumudur. Parlamentodaki partiler gerek halkta gerekse yabancı kamuoyunda "Genel Af" için yükselen talepler karşısında göstermelik bir "Genel Af Yasası" hazırlığı içine girmişler, fakat daha sonra Evren'in bir konuşmasında "Anayasayı deldirmeyeceğim" tehdidini savurması üzerine bundan tamamen vazgeçmişlerdir.

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNDEKİ YASAKLAR DEVAM EDİYOR

Danışma Meclisi'nin bir başka kararında da şöyle deniyordu:

"17.A.iv. Siyasi çoğulculuk, sendikal özgürlükler, parti özgürlüğü, azınlıkların tüm hakları, dernek kurma özgürlüğü, basın ve öğretim özgürlüğü, demokratik bir toplum gereği tüm yurttaşların özgürce düşüncelerini dile getirebilme hakkının tümüyle tanınması;"

Kenan Evren yönetimi 12 Eylül öncesinin tüm siyasi partilerini kapatmıştı. 1982'de halka zorla dayatılan "Anayasa" ise sadece belirli kesimlere parti kurma izni vermekte, işçi sınıfı ve halktan yana partileri ise yasaklamaktadır. Askeri darbeden bu yana 23677 dernek kapatılmıştır. Kapatılan siyasi parti ve derneklerin üyelerinin beş yıl süreyle başka derneklere üye olma hakkı yoktur. Gene kapatılan partilerin yöneticilerinin on yıl süreyle siyasi hakları ellerinden alınmıştır. Dernekler yeni yasalara göre politik konularda asla görüş bildiremezler.

Nitekim Ziraat Mühendisleri Odası'nın tarım ürünleri fiyatlarıyla ilgili bir eleştirisi "politik" görülerek, soruşturma açılmıştır.

GREV VE SENDİKAL HAKLAR FİİLEN KULLANILAMAZ HALE GELMİŞTİR

Kenan Evren yönetiminin yürürlüğe koyduğu Grev ve Sendikalar Yasası ile sendikalar devlet organlarının kontrolü altına sokulmuş, grevler ise fiilen yapılamaz hale getirilmiştir. Kamu sağlığı, milli güvenlik gibi gerekçelerle pekçok sektörde grev yasaklanmış, geri kalanlarında ise grev yapmak imkansız hale getirilmiştir. Genel grev, dayanışma grevi, toplu sözleşme hükümlerinin uygulanmaması halinde başvurulacak hak grevi gibi grev türleri tümüyle yasaklanmıştır. Askeri yönetimin son dört yılda işçilere getirdiği şudur: İşçi ücretleri günlük ortalama 6 dolardan 2 dolara düşmüş, işçiler her yıl ortalama % 50 artan fiyatlara karşılık cuntanın kurduğu Yüksek Hakem Kurulu'nun verdiği % 25'lik ücret artışlarına mahkum edilmişlerdir.

İŞKENCE TÜM ŞİDDETİYLE SÜRMEKTEDİR

Danışma Meclisi'nin kararında şöyle deniyordu:

"17.B.i. İşkence ve insanlık dışı uygulamalarla mücadele edilmesi;"

"17.B.iii. Kötü işlem ve işkence iddialarının derinlemesine incelenmesi;"

İşkence uygulamaları eskiden olduğu gibi devam etmektedir. Nitekim Barış Derneği-2 duruşmasını izlemek için Türkiye'ye giden tanınmış yazarlardan Arthur Miller ve Harold Pinter İstanbul'da 22 Mart 1985 tarihinde düzenledikleri ve Sıkıyönetim Komutanlığı'nın yayın yasağı koyduğu basın toplantısında, BBC'nin haberine göre şöyle dediler: "İnsan ruhunu küçültmek için en zararlı yol olan maddi işkencenin Türkiye'de varolduğunu, üst düzeydeki kaynaklardan öğrenmiş bulunuyoruz. Resmi olarak kabul edilmemesine rağmen, biz polis karakollarında ve cezaevlerinde işkence yapıldığına inanıyoruz."

TÜRKİYE'DE YETİŞKİN YAŞTAKİ HER 120 KİŞİDEN BİRİ HAPSE DÜŞTÜ

Yine Danışma Meclisi'nin aşağıdaki kararını aktarmak istiyoruz.

"8. Özellikle düşünce suçu yüzünden tutuklu ve mahkumların sayısından, bazı davaların uzamasından ve bu davaların sivil mahkemelere aktarılması yerine, hâlâ daha askeri mahkemelerde işlem görmesinden kaygılanarak;"

21 Eylül 1984 tarihli Milliyet gazetesine göre gözaltına alınanların sayısı, askeri darbeden bu tarihe kadar 178,565'tir. Uluslararası İnsan Hakları Birliği 19 Şubat 1982'de yaptığı bir açıklamada, darbeden sonraki 17 ay içinde 170,958 kişinin gözaltına alındığını bildirmişti. Türkiye'de 1984 yılı sonuna kadar en az 200 bin kişi po-

lis merkezlerinden, askeri garnizonlardan, cezaevlerinden geçmiştir. Buna göre 18 yaşından büyük yurttaşlardan yaklaşık her 120 kişiden biri cuntanın hücre ve koğuşlarında "misafir" edilmiştir.

İDAMLAR VE İDAM KARARLARI HIZLA ARTMAKTADIR.

Evren cuntasının yönetime geldiği 12 Eylül 1980 tarihinden bu yana askeri savcılar 5800 sanık hakkında idam cezası talebinde bulundular. 1985 yılının Şubat ayı sonuna kadar mahkemeler 515 kişiyi idama mahkum ettiler. Bunlardan 27'si idam edildi. Haklarındaki hüküm Yargıtay tarafından onaylanan 488 kişi ise idam edilecekleri günü bekliyorlar.

İdam kararlarında ve infazlardaki artışın Evren'in 3 Ekim 1984 tarihinde Muş'ta yaptığı aşağıda aktaracağımız konuşmasından sonra özellikle hızlandığını belirtmek istiyoruz.

"Şimdi ben bu anarşisti yakaladıktan sonra mahkemeye vereceğim ve ondan sonra idam etmeyeceğim. Ömür boyu ona bakacağım, senelerce besleyeceğim. Buna razı olur musunuz?"

KÜRT HALKI ÜZERİNDEKİ BASKILAR ŞİDDETLEREREK DEVAM EDİYOR.

Danışma Meclisi'nin 17.A.iv. No'lu kararında dile getirdiği "azınlıklara tüm hakları" tanınmadığı gibi, Türkiye Kürdistanı'ndaki il ve köylere özel olarak eğitilmiş komando birlikleri sürekli baskınlar düzenlemekte, silâh ve kaçak şahısları arama gibi bahanelerle Kürt emekçileri meydan dayığından geçirilmekte ve özel işkencelere tabi tutulmaktadırlar. Yine bazı Kürt köyleri zorla göçe zorlanmakta ve gösterilen yerlerde iskana tabi tutulmaktadırlar. Öte yandan Kürt halkının kendi dilini kullanması ve geliştirmesini engelleyen yasaklar daha da arttırılmıştır. Türkçeden başka dillerde yapılacak yayınlar hakkındaki yasada şöyle denmektedir.

"Madde 3 - Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir. Türkçeden başka dillerin anadili olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması; toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde afiş, pankart, döviz, levha ve benzerlerinin taşınması; ses, plak ve görüntü bantları ve diğer anlatım araç ve gereçleriyle yayın yapılması yasaktır."

EVREN YÖNETİMİNİN BASIN-YAYIN HAYATINA GETİRDİKLERİ

Son dört yılda gazeteci, yazar, çevirmen ve sanatçılara verilen mähkumiyet kararlarının toplamı 316 yıl 4 ay 20 gündür.

Sıkıyönetim tarafından kapatılan gazetelerin yayın yapamadıkları gün sayısı dört yılda 300'e yaklaşmıştır. Cumhuriyet gazetesi dört kez kapatılmış, 41 gün kapalı kalmıştır. Darbeden bu yana 415 yayın Bakanlar Kurulu kararıyla, 512 yayın ise mahkemelerce yasaklanmıştır.

Türkiye'ye sokulması yasaklanan yayınların ve kitapların sayısı yaklaşık bin civarındadır.

EVREN YÖNETİMİNİN BİLİM ADAMI "TEMİZLİĞİ"

Evren yönetimi Türkiye'nin her alanına getirdiği yıkımı bilimsel araştırma alanına da, eğitim, öğrenim kurumlarına da getirmiştir. Üniversitelerin özerklikleri ellerinden alınmış, Yüksek Öğrenim Kurumu adlı bir kurul oluşturularak öğretim üyelerinin ve öğrencilerin kıyafetleri, hatta yüksek sesle konuşup konuşamayacakları, şarkı söyleyip söyleyemeyecekleri, ders programları, ısmarlanacak yabancı dergilerin seçimi, rektör ve dekanların seçimi bu kurula bırakılmıştır.

Yüksek Öğrenim Kurumu ve sıkıyönetim tarafından işlerine son verilen veya bu şartlarda çalışmayı reddederek istifa eden öğretim üyelerinin sayısı toplam olarak 1188 olmuştur.

EVREN YÖNETİMİNİN AYDIN DÜŞMANLIĞI

Türkiye'nin edebiyat, bilim, sanat ve hukuk alanındaki en yetkin insanların aralarında bulunduğu 1256 aydının cumhurbaşkanlığı makamına bir dilekçe vererek demokratik hak ve özgürlükler konusundaki düşüncelerini dile getirmeleri, Evren yönetiminin büyük kızgınlığına neden oldu. Radyo ve televizyondan yayınlanan bir konuşmasında Evren dilekçe sahiplerine şiddetle çattı, onları vatan hainliğiyle suçladı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı dilekçeyi imzalayanlar hakkında soruşturma açtı. 15 Ağustos 1984'de başlayan duruşmada 59 kişi yargılanıyor.

Avrupa Konseyi Asamblesinin değerli delegeleri,

Yukarıda sıraladığımız somut olguları ve Avrupa Konseyi Danışma Meclisi'nin 1984 yılı bahar oturumunda Türkiye üzerine aldığı kararlar doğrultusunda hiçbir olumlu gelişmenin olmadığını dikkate alarak, sizlerden Türkiye'nin yetki belgesinin onaylanmaması için oy kullanmanızı bekliyor, saygılarımızı iletiyoruz.